

PATVIRTINTA
Utenos kolegijos Akademinės tarybos
2022 m. sausio 12 d. sprendimu Nr. AT-6

Aktuali redakcija:
Utenos kolegijos Akademinės tarybos
2025 m. balandžio 30 d. sprendimu Nr. AT-8

UTENOS KOLEGIJOS AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Utenos kolegijos akademinės etikos kodeksas (toliau – Akademinės etikos kodeksas) nustato etiško akademinio elgesio normas, kuriomis vadovaujasi Utenos kolegijos (toliau – Kolegija) akademinės bendruomenės nariai.

2. Akademinės etikos kodeksas parengtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymu, Utenos kolegijos statutu, Europos tyrėjų etikos kodeksu, Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus rekomendacijomis mokslo ir studijų institucijoms dėl akademinės etikos kodeksų rengimo, priėmimo ir įgyvendinimo bei Atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimo gairėmis, kitais teisės aktais.

3. Akademinės etikos kodekse vartojamos sąvokos:

3.1. **Akademinė bendruomenė** – studentai ir klausytojai, dėstytojai, mokslo darbuotojai, kiti tyrėjai ir profesorai emeritai, mokslininkai emeritai, kiti darbuotojai, dalyvaujantys mokslo ir (ar) studijų veikloje;

3.2. **Akademinė etika** – visuma visuotinai pripažintų vertybių, principų ir mokslinių praktikų, užtikrinančių mokslinės veiklos ir mokslo (meno) sklaidos, studijų ir su studijomis susijusios veiklos skaidrumą, sąžiningumą, teisingumą, atsakomybę, asmenų lygybę, nediskriminavimą, akademinę laisvę, mokslo ir studijų darbų vertinimo nešališkumą, pasitikėjimą, pagarbą ir intelektualinės nuosavybės apsaugą;

3.3. **Akademinės etikos klausimus nagrinėjanti institucija** – Akademinės etikos komitetas (toliau – AEK) – Kolegijos Akademinės tarybos sudaryta kolegiali institucija, vykdanči akademinės etikos kodekso priežiūrą ir įgyvendinimą;

3.4. **Akademinės etikos pažeidimas** – veika ar neveikimas pažeidžiantys akademinės etikos, pedagoginės veiklos, taikomojo mokslo ir tyrimų veiklos, studentų ir klausytojų akademinės veiklos normas.

II SKYRIUS

AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSO TIKSLAI IR FUNKCIJOS

4. Akademinės etikos kodekso tikslai:

4.1. sutelkti Kolegijos akademinės bendruomenės narius palaikant ir puoselėjant svarbiausias akademines vertybes: teisingumą, sąžiningumą, pagarbą žmogui, toleranciją, profesinę, mokslinę bei pilietinę atsakomybę;

4.2. nustatyti etiško akademinio elgesio normas;

4.3. kurti demokratišką, pasitikėjimą bei kūrybingumą skatinančią darbo atmosferą Kolegijoje;

4.4. įtvirtinti vieningai suprantamą akademinės etikos principų turinį visiems akademinės bendruomenės nariams.

5. Akademinės etikos kodekso funkcijos:

5.1. apibrėžti Kolegijos akademinės bendruomenės narių etiško akademinio elgesio normas ir principus;

5.2. ginti akademinės bendruomenės narių teisėtus poreikius ir interesus, padėti suderinti organizacinę elgseną su visuomenės vertybėmis ir akademinės etikos principais;

5.3. susieti mokslo ir studijų sistemą su tiesiogiai ar netiesiogiai ją reglamentuojančiais teisės aktais.

III SKYRIUS

AKADEMINĖS ETIKOS PRINCIPAI

6. Svarbiausi akademinės etikos principai:

6.1. Sąžiningumas. Akademinės bendruomenės nariai, skatindami tiesos, žinių, mokslo ir lygybės siekimą, privalo reikalauti visapusiško sąžiningumo mokydami, dėstydami, tyrinėdami ir atlikdami savo funkcijas kitose akademinėse veiklose (pvz., administravimo funkcijas).

6.2. Pasitikėjimas. Akademinės bendruomenės nariai, įgyvendindami savo teises ir pareigas, puoselėja pasitikėjimo kultūrą, kurioje skatinama laisvai keistis idėjomis ir sudaryti sąlygas visiems išnaudoti savo potencialą.

6.3. Teisingumas. Akademinės bendruomenės nariai, siekdami teisingumo įgyvendinimo ir kurdami akademinės bendruomenės narių tarpusavio ryšius, turi kurti objektyvius ir vienodus institucinius reikalavimus, praktiką ir procedūras, taip pat užtikrinti jų tinkamą įgyvendinimą.

6.4. Pagarba. Akademinės bendruomenės nariai, skatindami pagarbą tarpusavio santykiuose, sau ir kitiems, taip pat mokslinei veiklai, studijoms, su studijomis susijusiai veiklai ir

kitoms veikloms (pvz., administracinė veikla), privalo pripažinti ir gerbti žmogaus teises, išsakytas idėjas, pasiūlymus, pagrįstą kritiką, autorių teises ir pan.

6.5. Atsakomybė. Akademinės bendruomenės nariai, skatindami vienas kitą būti atsakingais už savo veiksmus, turi ne tik patys laikytis etiško elgesio reikalavimų mokslinių tyrimų, studijų, dėstymo bei kitų akademinių veiklų (pvz., administravimo veiklos) srityse, bet ir reikalauti tiek asmeninės, tiek bendros atsakomybės iš kitų akademinės bendruomenės narių.

6.6. Lygiateisiškumas. Akademinės bendruomenės nariai yra lygūs prieš nacionalinius teisės aktus, prieš institucijos vadovus, t. y., draudžiama iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai. Tai nereiškia, kad yra uždraustas skirtingų sąlygų taikymas ar tapačių santykių skirtingas reglamentavimas, tačiau jis galimas tik esant objektyvioms ir pagrįstoms priežastims.

7. Akademinės etikos kodekse pateiktų akademinės etikos principų ir juos pažeidžiančių elgesio formų sąrašas nėra baigtinis. Šiems principams hierarchija nėra taikoma.

IV SKYRIUS

BENDROSIOS ETIKOS NORMOS

8. Kolegijos akademinės bendruomenės etikos normos įtvirtina pagrindines dalykinio, akademinio elgesio nuostatas.

9. Bendruomenė naudojasi akademine laisve, reiškiančia: minties, išraiškos laisvę; mokslo (meno) ir pedagoginės veiklos metodų ir prieigos pasirinkimo laisvę, atitinkančią pripažįstamus etikos principus; apsaugą nuo varžymų ir sankcijų už savo mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtos (meno) rezultatų ir įsitikinimų skelbimą, išskyrus atvejus, kai skelbiama informacija yra valstybės ar tarnybos paslaptis ir (arba) Lietuvos Respublikos įstatymų pažeidimas. Atsakingas naudojimasis šia teise reikalauja, kad visi akademinės bendruomenės nariai pripažintų šią teisę vieni kitų atžvilgiu, palaikytų kritinio mąstymo tradiciją bei atviro svarstymo atmosferą Kolegijoje. Atsakingam naudojimuisi akademine laisve prieštaruja:

9.1. nepakantumas kitokiai studentų ar kolegų nuomonei bei argumentuotai kritikai;

9.2. Kolegijos akademinės bendruomenės narių teisės išsakyti ir ginti savo nuomonę priimant sprendimus, reikšmingus Kolegijos bendruomenei, jos padaliniams ar pačiam asmeniškai, ignoravimas arba sąmoningas ribojimas;

9.3. teisės atsakyti į kritiką ar kaltinimus ignoravimas arba sąmoningas ribojimas;

9.4. mokslinių tyrimų ar bandymų organizavimas neturint reikiamų institucijų leidimų.

9.5. dalyvavimas moksliniuose tyrimuose ar bandymuose, kurių pasekmė yra žala žmogui, gamtai, visuomenei ir kultūrai.

10. Priklausymas Kolegijos akademinei bendruomenei įpareigoja paisyti bendrųjų Kolegijos interesų ir pagal galimybes prisidėti prie jos keliamų studijų ir mokslinių tyrimų tikslų įgyvendinimo. Todėl etiniu požiūriu Kolegijos bendruomenės nariai privalo:

10.1. laikytis Kolegijos mokslinės taikomosios veiklos kryptį, konstruktyvią kritiką išsakyti visų pirma savo bendruomenei, jos savivaldos institucijoms;

10.2. aktyviai palaikyti akademinio sąžiningumo standartus studijų ir mokslo tiriamojoje veikloje;

10.3. pranešti Akademinės etikos komitetui apie atvejus, kurie gali būti susiję su korupcija, mobingu, sukčiavimu ar mėginimu daryti neteisėtą poveikį Kolegijos bendruomenės nariui;

10.4. vengti viešųjų ir privačių interesų konflikto.

11. Akademinę etiką pažeidžia:

11.1. akademinės bendruomenės diskriminavimas ir/ar priekabiavimas prie akademinės bendruomenės narių – kai dėl amžiaus, lyties ar lytinės orientacijos, negalios, išvaizdos, socialinio statuso, rasės ar etninės priklausomybės, religijos ar įsitikinimų, šeiminės padėties ar kitokio statuso įžeidžiamas asmens orumas ir siekiama sukurti arba sukurama bauginanti, priešiška, žeminanti ar įžeidžianti aplinka, taip pat kai toleruojamas žmogaus teises pažeidžiantis ir orumą žeminantis elgesys;

11.2. teisės išsakyti ir ginti savo nuomonę ignoravimas arba sąmoningas ribojimas;

11.3. konfidencialios informacijos paviešinimas ar viešas aptarinėjimas apie akademinės bendruomenės narius, išskyrus atvejus, kai pagal nustatytą tvarką asmuo pretenduoja eiti pareigas ir jo akademinį, karjeros pasiekimų, patirties, profesinių ar asmens savybių aptarimas yra būtinas dėl tinkamumo eiti pareigas vertinimo.

12. Dėstytojų ir kitų darbuotojų tarpusavio santykiai orientuojami į Kolegijos veiklos kokybės užtikrinimą. Akademinę etiką pažeidžia:

12.1. kai profesinė konkurencija tarp kolegų įgyja nesąžiningas formas, dalyvaujama neteisėtuose, negarbinguose sandoriuose, nuslepia visiems darbuotojams skirta informacija, eskaluojami smulkmeniški konfliktai bei intrigos, sudaroma psichologiškai nepalanki darbo atmosfera;

12.2. kai akademinės bendruomenės narys kitų narių akivaizdoje menkina nedalyvaujančio kolegės pedagoginės ir / ar taikomosios mokslo veiklos, meninės veiklos gebėjimus, teorines pažiūras ir asmenines savybes;

12.3. kai rekomenduojant suteikti apdovanojimą ar kolegės veiklos pripažinimą kitomis formomis remiamasi asmeniniu ar politiniu santykiu, o ne dalykišku pateikto darbo vertinimu bei profesinėmis pretendento savybėmis;

12.4. kai daromas spaudimas kolegai ar studentui, siekiant nepelnyto įvertinimo arba norint nuslėpti nesąžiningus akademinius veiksmus.

V SKYRIUS

PEDAGOGINĖS VEIKLOS ETIKA

13. Dėstytojo santykis su studentais grindžiamas akademinio bendradarbiavimo, pagarbos ir skaidrumo principais, nepažeidžiant viešųjų ir privačių interesų. Šiuos principus pažeidžia studento ar dėstytojo siekimas užmegzti neakademinis tarpusavio santykius siekiant gauti iš to naudos: tiesiogiai ar netiesiogiai įteiktų dovanų ir/ar paslaugų reikalavimas ir / ar priėmimas ir kt.

14. Studento žinių, gebėjimų bei įgūdžių vertinimas turi būti teisingas, sąžiningas, suderintas su studijų programos dalyko (modulio) aprašu, todėl:

14.1. dėstytojas privalo reaguoti ir pranešti AEK apie studentų nesąžiningumo atvejus, tokius kaip plagijavimas, nusirašinėjimas, egzaminų, projektinių darbų ir kitų vertinimo rezultatų klastojimas, naudojimasis pašaline pagalba egzamino ar vertinimo metu, svetimo rašto darbo pateikimas kaip savo, tyrimo duomenų klastojimas, uždarbiavimas rengiant rašto darbus kitiems studentams, rašto darbo pirkimas ir jo pateikimas akademinės bendruomenės nario vertinimui, to paties įvertinto rašto darbo pateikimas atsiskaitant už kitą dalyką (modulį) ir pan.;

14.2. dėstytojas privalo saugoti studento asmens duomenis Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatyme nustatyta tvarka.

VI SKYRIUS

MOKSLO TAIKOMOSIOS VEIKLOS IR TYRIMŲ ETIKA

15. Mokslo taikomosios veiklos ir tyrimų veikla turi būti grindžiama sąžiningu tyrimu ir tiesos siekimu, o tyrėjo elgesys – moralumu ir socialiai atsakingu elgesiu. Mokslo taikomosios ir tyrimų veikla neturi daryti žalos visuomenei ir aplinkai. Pripažindami tiesą ir pažinimą aukščiausiu taikomosios mokslo ir tyrimų veiklos siekiu, tikėdamiesi pasitikėjimo ir teisingo savo pasiekimų įvertinimo, akademinės bendruomenės nariai, vykdydami taikomąją mokslo ir tyrimų veiklą, įsipareigoja vadovautis akademinės etikos principais. Šiuos principus pažeidžia taikomojoje mokslo ir tyrimų veikloje pažeidžia:

15.1. padirbinėjimas, klastojimas arba manipuliavimas (pvz., esamų duomenų sukūrimas, esamų duomenų koregavimas siekiant pagerinti ar pabloginti rezultatus). Būdingi padirbinėjimo, klastojimo arba manipuliavimo atvejai:

15.1.1. padirbti parašai, pažymos, ataskaitų duomenys ar rezultatai ir kiti dokumentai (pvz., akademinių užduočių (laboratorinių, kursinių ir kitų darbų) duomenys ar rezultatai);

15.1.2. nurodytas nesamas šaltinis, klaidingas šaltinio puslapis, tinklalapio lankymo data arba kitas šaltinio aprašo duomuo;

15.1.3. gautų duomenų, prieštaraujančių tyrimo hipotezei ir / ar klausimams, ir / ar tyrimo išvadoms nutylėjimas;

15.1.4. netinkamas statistikos naudojimas (pavyzdžiui, nepagrįstai įteigiant statistinį reikšmingumą);

15.1.5. nepagrįstas tyrimo bibliografijos išplėtimas, siekiant įtikti redaktoriams, recenzentams ar kolegoms, arba manipuliavimas bibliografiniais duomenimis;

15.1.6. sąmoningas klaidinančios informacijos apie empirinio tyrimo metodiką pateikimas;

15.1.7. nepagrįstas (nepelnytas) bendraautorystės primetimas studentams, kolegoms, pavaldiniams ar vadovams;

15.1.8. taikomojo mokslo veikloje talkinusių asmenų intelektualinio ir / ar finansinio įnašo nepagrįstas neigimas arba nutylėjimas.

15.2. empirinio tyrimo duomenų, kompiuterių programų, empirinės medžiagos pavyzdžių, rankraščio vagystė arba sąmoningas sugadinimas;

15.3. plagijavimas, t. y., idėjų, duomenų ar tekstų nusavinimas nenurodant jų autoriaus, t. y., svetimų idėjų pateikimas kaip savų. Būdingi plagijavimo atvejai:

15.3.1. pateiktas svetimas tekstas be citavimo ženklų – kabučių arba kito pobūdžio išskyrimo iš viso teksto (pavyzdžiui, atskira pastraipa, kursyvu);

15.3.2. perpasakojant arba cituojant svetimą idėją, iliustracinę medžiagą ar duomenis nenurodytas tikslus šaltinis.

15.3.3. pakartotinis savo ankstesnių publikacijų didelių dalių, įskaitant vertimus, skelbimas, tinkamai jų nenurodant ar necituojant;

15.4. tyrimų duomenų ar rezultatų nuslėpimas be pateisinamos priežasties;

15.5. leidimas finansuotojams, rėmėjams ar kitiems asmenims kelti pavojų mokslinių tyrimų proceso nepriklausomumui ir nešališkumui arba nešališkam rezultatų pateikimui;

15.6. dirbtinio intelekto ar automatinių priemonių naudojimo kuriant turinį ar rengiant publikacijas slėpimas;

15.7. nepagrįstas mokslinių tyrimų rezultatų išskaidymas į kelias publikacijas, siekiant padidinti jų skaičių;

15.8. žurnalų, leidyklų, renginių ar paslaugų, kenkiančių mokslinių tyrimų kokybei („grobuoniškų“ žurnalų ar konferencijų, mokslo ir studijų darbų rengimo paslaugas teikiančių organizacijų, angl. paper mills), steigimas, rėmimas ar sąmoningas naudojimasis jomis;

15.9. dalyvavimas recenzentų ir autorių karteliuose, kurie susitarę recenzuoja vieni kitų publikacijas;

15.10. piktnaudžiavimas statusu skatinant nusižengimus tyrėjų etikai ar siekiant asmeninės karjeros;

15.11. kitų kolegų darbo vilkinimas arba nepagrįstas trukdymas jiems dirbti;

15.12. nekorektiškas, tendencingas kolegos darbo kritikavimas ir sąmoningas menkinimas dėl asmeninės antipatijos, konkurencijos, politinių ar kitų su vertinamo mokslinio darbo profesionalumu nesusijusių motyvų;

15.13. kitų asmenų numanomų nusižengimų tyrėjų etikai ignoravimas arba nepriimtinos institucijų reakcijos į netinkamą elgesį ar kitus nusižengimus dangstymas;

15.14. plagijavimo, padirbinėjimo, manipuliavimo ir klastojimo atvejų sąrašas nėra baigtinis.

VII SKYRIUS

STUDENTŲ IR KLAUSYTOJŲ AKADEMINĖS VEIKLOS ETIKA

16. Studentai ir klausytojai studijų procese vadovaujasi akademinės etikos principais. Akademinės etikos principus studijų procese pažeidžia:

16.1. nusirašinėjimas arba leidimas kitam nusirašyti;

16.2. nepranešimas apie pastebėtus akademinės bendruomenės narių akademinio nesąžiningumo atvejus;

16.3. pasakinėjimas, ruošinukų naudojimas, elektroninių ar virtualiojo ryšio priemonių, kitų technologijų naudojimas, siekiant nepelnyto vertinimo rezultato, egzaminatoriaus nurodymų dėl vertinimo tvarkos nepaisymas;

16.4. plagijavimas;

16.5. pasinaudojimas kito asmens darbu ar jo rezultatais atsiskaitymo metu;

16.6. dirbtinio intelekto ar automatinų priemonių naudojimo, kuriant turinį ar rengiant atsiskaitomuosius darbus, slėpimas;

16.7. tyrimo duomenų klastojimas, uždarbiavimas rengiant atsiskaitomuosius darbus kitiems studentams, tokio darbo pirkimas ir jo pateikimas akademinės bendruomenės nario vertinimui, to paties darbo pateikimas atsiskaitant už kelis kursus (kelis kartus);

16.8. studento atsiskaitymas už save pasitelkiant kitą asmenį ar atsiskaitymas už kitą asmenį ir kt.

17. Dėstytojai turi teisę taikyti pasižadėjimo sąžiningai elgtis atsiskaitymo metu tvarką (pavyzdžiui, atsiskaitymo raštu pirmame lape nurodyti studentams užrašyti šį sakinį: „Įsipareigoju savarankiškai ir sąžiningai atlikti šio atsiskaitymo užduotis“), atlikti garso ir / ar vaizdo įrašą.

18. Studentai ir klausytojai gali daryti paskaitų vaizdo ir garso įrašus bei fotografuoti studijų aplinką tik gavus dėstytojo sutikimą.

19. Studentai ir klausytojai, pasirašę sąžiningumo deklaraciją, įsipareigoja nediskredituoti Kolegijos vardo.

VIII SKYRIUS

AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSO PRIĖMIMAS IR ĮGYVENDINIMAS

20. Akademinės etikos kodeksas yra rengiamas, keičiamas ar papildomas Kolegijos direktoriaus įsakymu sudarant darbo grupę, į kurią įtraukiami akademinės bendruomenės nariai. Esant reikalui gali būti kviečiami ir kitų institucijų ir (ar) socialinių partnerių atstovai.

21. Akademinės etikos kodeksui priimti rengiami vieši Kodekso projekto pristatymai ir diskusijos / svarstymai su akademine bendruomene / jos atstovais, skelbiant viešai Kolegijos interneto svetainėje.

22. Akademinės etikos kodekso keitimai ir / ar papildymai pateikiami susipažinti Kolegijos fakultetų taryboms.

23. Akademinės etikos kodeksas tvirtinamas Kolegijos akademinės tarybos sprendimu.

24. Kolegijos bendruomenės nariai su etikos principais ir jų įgyvendinimo nuostatas reglamentuojančiais dokumentais supažindinami viešai Akademinės etikos kodeksą skelbiant Kolegijos interneto svetainėje. Kiekvienas Kolegijos akademinės bendruomenės narys pasirašo Sąžiningumo deklaraciją (1-2 priedai) pradėjęs eiti pareigas ar studijuoti Kolegijoje.

25. Kolegija gali organizuoti savo akademinei bendruomenei etiško elgesio mokymus, skelbti praktinius leidinius apie akademinės etikos principų įgyvendinimą, AEK siūlymu skirti akademinės bendruomenės nariams skatinamąsias priemones už akademinės etikos principų puoselėjimą ir sklaidą.

IX SKYRIUS

AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSO PRIEŽIŪRA

26. Utenos kolegijos akademinės etikos kodekso priežiūrą vykdo AEK, vadovaudamasis Akademinės etikos kodeksu ir AEK veiklos nuostatais, kuriuos tvirtina Kolegijos akademinė taryba.

27. AEK sudaromas iš akademinės bendruomenės narių – darbuotojų ir studentų.

27.1. kiekvienas fakultetas siūlo į AEK po du darbuotojus;

27.2. Kolegijos studentų atstovybė siūlo į AEK du narius, atstovaujančius kiekvieną fakultetą;

27.3. Kolegijos Darbo taryba siūlo į AEK vieną narį.

28. AEK narius trejiems metams tvirtina Kolegijos akademinė taryba. AEK nariai pirmojo posėdžio metu pasirašo Nešališkumo deklaraciją.

29. AEK nariai gali eiti pareigas ne ilgiau kaip dvi kadencijas iš eilės.

30. AEK nariai turi atitikti šiuos reikalavimus: nepriekaištinga reputacija (kaip nustatyta

Mokslo ir studijų įstatyme), patirtis akademinės etikos principų įgyvendinimo srityje.

31. AEK priima ir svarsto prašymus, pranešimus ar informaciją apie galimus akademinės etikos pažeidimus bei skiria drausminamąsias priemones AEK veiklos nuostatuose nustatyta tvarka.

32. AEK turi teisę priimti sprendimą dėl kitų Akademinės etikos kodekse nenurodytų galimai neetiško akademinio elgesio atvejų, remdamasis bendrosiomis etikos normomis ir principais bei Kolegijos vertybėmis.
